

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

1. A tudásra épülő globális gazdaság és az információs társadalom korában a szellemi tulajdon védelme a vállalkozásbarát és innovációt serkentő üzleti környezet kulcsfontosságú elemévé, alapvető versenyképességi kérdéssé vált. A válságból való kitörésre és a gazdasági növekedés serkentésére a legjobb esélyt az innováció és a kreativitás felkarolása kínálja. Ebben meghatározó szerep jut a szellemi eredmények jogi oltalmát biztosító szellemi tulajdonnak. A nemzeti tudásbázis és a kulturális vagyon hatékony védelmét csak a szellemi tulajdon korszerű eszközszerete garantálhatja. A szellemi tulajdon biztosítja a kutatási és fejlesztési ráfordítások, a csúcstechnológiai ágazatokba és a kulturális iparba irányuló befektetések, valamint a marketinghez és a fogyasztói bizalom megőrzéséhez szükséges kiadások megtérülését. Ezzel járul hozzá a gazdasági növekedéshez, a versenyképesség javításához és a munkahelyteremtéshez.

A szellemi tulajdon tehát sokoldalú eszköz a gazdasági-társadalmi fejlődés előmozdítására, a nemzet gyarapodásának biztosítására. Ahhoz, hogy ezt az eszközt céltotán, hatékonyan és tudatosan használhassuk, elengedhetetlen a szellemi tulajdon helyzetének módszeres áttekintése és azoknak az irányoknak a kijelölése, amelyek mentén a szellemi tulajdon a kibontakozás és a növekedés felé lendítheti gazdaságunkat és kultúránkat. Ehhez pontos, megbízható térkép kell, azaz állapotfelmérés a szellemi tulajdon hazai viszonyairól, valamint jól beállított iránytű, azaz olyan stratégia, amely világos cselekvési irányokat határoz meg a szellemi tulajdon rendszerének továbbfejlesztéséhez, méghozzá oly módon, hogy ezzel a lehető legnagyobb mértékben támogassa a nemzetpolitika és egyes kapcsolódó szakpolitikák megvalósítását.

2. Magyarországon még soha nem készült a szellemi tulajdont a középpontjába helyező, átfogó stratégia; csupán a szellemitulajdon-jogok megsértésével szemben történő összehangolt fellépés épült ilyenféle tervre: a Hamisítás Elleni Nemzeti Stratégiára, amely a mérőszámok, valamint a nemzetközi és a hazai visszhang tanúsága szerint bizonyította az ilyen léptékű, távlatos kezdeményezések hasznosságát.

Elérkezett az idő arra, hogy a szellemitulajdon-védelem – mint a társadalmi fejlődés és a gazdasági növekedés egyik húzóereje – elfoglalja méltó helyét a Nemzeti Együttműködés Rendszerében.

3. A stratégia a 2013-tól 2016-ig terjedő időszakra szól: a szellemi tulajdon területén középtávú célkitűzéseket rögzít. A kormányzati stratégiai irányítás rendjén belül szakpolitikai stratégiának minősül. Helyzetelemzésre épül, amelynek alapvető célja, hogy áttekintést adjon a szellemi tulajdon védelmének fontosabb intézményeiről, jelenlegi állapotáról, továbbá a hazai és nemzetközi trendekről. A helyzetelemzés tükrében vázolja fel a stratégia a jövőképet, azaz a stratégiai időszak végére elérni kívánt célállapotot. A jövőkép megvalósításához szükséges intézkedések meghatározása és ütemezése a következő négy pillérben történik:

- a) iparjogvédelemmel a nemzetgazdaság felemelkedéséért;
- b) szerzői joggal a kreatív iparágak fellendüléséért;
- c) szellemitulajdon-védelem a nemzetpolitika és egyes kormányzati szakpolitikák szolgálatában;
- d) a szellemitulajdon-védelmi intézményi teljesítőképesség fokozása a nemzeti érdekek mentén.

A stratégia nélkülözhetetlen eleme az eszközrendszer: a humán- és pénzügyi források azonosítása, valamint a stratégia végrehajtását, monitorozását és hatáselemzését illetően a feladatok, az indikátorok és a felelősök kijelölése.

4. A Jedlik-terv első, iparjogvédelmi pillérét illetően alapvető stratégiai cél, hogy az iparjogvédelem – innovációt támogató és versenyképességet javító – eszköztárát minden eddiginél hatékonyabban használjuk fel a nemzetgazdaság fellendítésére. A szellemi tulajdont óvó szabályozásnak és intézményrendszernek hozzá kell járulnia a magas hozzáadott értéket termelő – csúcstechnológiai – húzóágazatok kibontakozásához és fejlődéséhez, javítania kell a hazai kreatív ipar piaci lehetőségeit. A szellemi tulajdon – és azon belül az iparjogvédelem – ebben ma már stratégiai tényező; a biotechnológiától és az infokommunikációtól a környezetvédelmi technológiákon át a dizájnerek tevékenységéig számos olyan terület említhető, amelyen szellemi tulajdon nélkül a vállalkozások ma már nem boldogulhatnak. Mindezek jegyében a Jedlik-terv céljai e területen a következők:

- Elő kell mozdítani a szellemi tulajdon eszköztárának tudatos, versenyképességet fokozó, minél szélesebb körű alkalmazását, serkentve a hazai vállalkozások iparjogvédelmi tevékenységét és azon belül különösen a nemzeti innovációs szféra szabadalmi aktivitását.
- Javítani kell az oltalomszerzés és a jogérvényesítés esélyeit és feltételeit mind nemzeti szinten, mind pedig a regionális vagy globális együttműködésre épülő iparjogvédelmi rendszerekben.
- A nemzeti, az európai és a nemzetközi oltalomszerzési, illetve oltalmi opciók egyensúlyának és harmonikus együttműködésének fenntartásával, sőt, további javításával el kell érni, hogy a vállalkozások üzleti szükségleteikhez és piaci kilátásaikhoz igazodva vehessék igénybe ezeket az opciókat.

5. A Jedlik-terv második, szerzői jogi pillérével kapcsolatban alapvető stratégiai cél, hogy a szerzői jog eszköztárát minden eddiginél hatékonyabban használjuk fel a kreatív iparágak és a kultúra fellendítésére. A szerzői jogi szabályozás és intézményrendszer előtt tornyosuló kihívások közé tartozik a digitális fejlődés, az infokommunikációs technika és az Internet térhódítása, illetve a felhasználói szokások, igények ezzel járó átalakulása, a közös jogkezelés hagyományos rendszerének fenntarthatósága az EU határok nélküli, egységes piacán, a szerzői jog társadalmi szerepét és jelentőségét kétségbe vonó, ún. *anti-copyright*-mozgalmak erősödése, valamint a jogérvényesítés. Az információs társadalom kiépülése megkívánja a szerzői jogi szabályozás és joggyakorlás adaptációját a megváltozott technológiai körülményekhez és üzleti modellekhez. A digitalizáció adta lehetőség hozzásegít ugyanakkor a tudás- és alkotáskincs megóvásához, illetve hozzáférhetővé tételéhez, valamint a kulturális sokféleség megőrzéséhez. E körben különösképpen érvényesülnie kell a Jedlik-terv egyik alapelvének, az egyensúly kívánalmának, vagyis annak a követelménynek, hogy a szerzői és kapcsolódó jogi jogosultak érdekei, a felhasználói és fogyasztói szükségletek, valamint az oktatás, a művelődés, a tudományos kutatás és a szabad információhoz jutás közérdekű igényei között egyensúlyt teremtsünk és tartsunk fenn. Mindezekre tekintettel a szerzői jogot illetően a Jedlik-terv a következő súlyponti területeken határoz meg stratégiai célokat:

- az információs társadalomban és az európai uniós belső piacon is hatékonyan működő, a kulturális sokféleség megőrzéséhez hozzájáruló, átlátható és hatékony közös jogkezelés megteremtése, illetve megszilárdítása;
- a védelem (ösztönzés) és a hozzáférés egyensúlyának fenntartása a szerzői jog eredeti funkcióinak megőrzése és a „szerzői jogi ipar” potenciáljának kibontakoztatása mellett;
- a szerzői jog társadalmi megítélésének, percepciójának számottevő javítása.

6. A szellemi tulajdon eszközszerzője igen nagy hatáskörrel támogathatja a nemzetpolitika és egyes kormányzati szakpolitikák céljainak megvalósítását. A Jedlik-terv harmadik pillére e gondolat köré szerveződik. Pontos helyzetkép felrajzolásával azonosíthatók a szellemi tulajdonnal kapcsolatba hozható nemzet- és szakpolitikai célkitűzések, az e célokhoz hozzárendelhető szellemi tulajdon-védelmi eszközök; így mérhető fel az a számottevő potenciál, amelynek mozgósítását kell szolgálniuk a Jedlik-tervben előirányzott intézkedéseknek. Ennek érdekében a stratégia e pillére jellemző és fontos szakpolitikai területeken mutatja be a szellemi tulajdon eszközszerzőjének tudatos alkalmazásában rejlő lehetőségeket és előnyöket, fókuszálva a nemzet- és gazdaságpolitikai kitörési pontokra.

7. A Jedlik-terv stratégiai céljainak megvalósítására csak a szellemi tulajdon védelmére szolgáló hazai intézményrendszer megerősítése és dinamizálása mellett mutatható esély. Ebben az intézményrendszerben – a stratégiaalkotásért és a törvény-előkészítésért kormányzati szinten felelős Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium mellett – központi, de távolról sem egyedüli szerepet tölt be a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. Az SZTNH pártatlan és független hatósági működésének gazdag tapasztalataiból merítve kapcsolódik be a kormányzat stratégiai, jogalkotási, valamint nemzetközi és európai együttműködési feladatainak ellátásába – mind közvetlenül a szellemi tulajdon területén, mind pedig a kapcsolódó szakpolitikai témákban. Az SZTNH az intézményi garancia a nemzeti érdek szakmailag megalapozott érvényesítésére a szellemi tulajdonnal kapcsolatos globális és európai együttműködésben. A Jedlik-terv alapelvei – különösen az együttműködés és az egyensúlyra törekvés elvei – nagyban megkövetelik a szellemi tulajdoni politika és más szakpolitikák párbeszédét, az érdekiegyenlítő mechanizmusok tudatos működtetését. Ebben meghatározó szerep juthat az SZTNH mellett működő testületeknek. Emellett a Jedlik-terv a szellemi tulajdon teljes hazai intézményrendszerét a középtávú stratégia látómezejébe helyezi: a joggyakorlás elemi infrastruktúráját (a szerzői jog területén a közös jogkezelőket éppúgy, mint a jellemzően iparjogvédelmi ügyekben eljáró hivatásos képviselőket, a szabadalmi ügyvivőket). A stratégia negyedik pillére ezen elvek mentén irányozza elő – a szükséges kormányzati döntések függvényében – az SZTNH gazdálkodási önállóságának megerősítését, ügyviteli rendszereinek további korszerűsítését, az SZTNH mellett működő testületek kiterjedő szerepvállalását, a szellemi tulajdon védelmére irányuló nemzeti fejlesztési program elindítását, valamint a szabadalmi ügyvivők képzési lehetőségeinek gazdagítását. Egyes szakpolitikai célokkal összefüggő intézményfejlesztési vonzatokról a Jedlik-terv az első három pillér valamelyike kapcsán szól.

8. A Jedlik-terv szorosan kapcsolódik különösen az Alaptörvény egyes rendelkezéseire, a Nemzeti Együttműködés Programjában szereplő számos célkitűzéshez, az Új Széchenyi Tervhez, az Európa 2020 Stratégiához és a Nemzeti Reform Programhoz, a Magyar Programhoz, a nemzeti kutatás-fejlesztési és innovációs stratégiához (amelyet a Kormány „Befektetés a jövőbe: Nemzeti kutatás-fejlesztési és innovációs stratégia 2020” címmel 2013. június 13-án fogadott el), valamint az Európai Bizottság szellemi tulajdonnal kapcsolatos stratégiai dokumentumához. Illeszkedik továbbá a kormányzati stratégiai dokumentumok

felülvizsgálatával kapcsolatos – az 1657/2012. (XII. 20.) Korm. határozatban előírt – feladatokhoz, valamint a 2013. évi Nemzeti Reform Program előkészítésével összefüggő – az 1061/2013. (II. 14.) Korm. határozatban meghatározott – feladatokhoz is.

9. A szellemi tulajdon védelmének nemzeti stratégiáját a következő alapelvek vezérlik: együttműködés, egyensúly, hosszú távú szemlélet, a nemzetközi, európai és nemzeti szintű cselekvés egysége, valamint az átlátható és követhető végrehajtás.

10. A Jedlik-terv végrehajtásának fő letéteményese a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, valamint a Kormány szellemi tulajdon védelméért felelős – a közigazgatási és igazságügyi miniszter felügyeletével működő – kormányhivatala, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. Az SZTNH a feladatai ellátása során szorosan együttműködik a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériummal, amely felel a szellemi tulajdon területét szabályozó törvények előkészítéséért és az ezzel kapcsolatos szabályozásért. A stratégia végrehajtásában részt vesznek továbbá – feladat- és hatáskörükkel összhangban – az államigazgatási szervek, valamint – felkérés alapján – az érintett gazdasági és szakmai kamarák, felsőoktatási intézmények, társadalmi és érdek-képviselői szervezetek, szakmai szövetségek.

11. A stratégia végrehajtásának eszközrendszerét, a humán- és pénzügyi forrásokat alapvetően az SZTNH biztosítja; ehhez a szükséges fedezet akkor áll rendelkezésre középtávon is garantálható módon, ha az SZTNH önálló gazdálkodásának intézményesített biztosítékai kiépülnek az Európai Szabadalmi Szervezetben irányadó követelményekkel és az európai uniós elvárásokkal összhangban. Kockázati tényezőt e téren az egységes hatályú európai szabadalom bevezetéséből adódó negatív költségvetési hatások jelenthetnek. Egyes stratégiai célkitűzések megvalósításához fel lehet és kell használni az Európai Szabadalmi Szervezet és az Európai Unió (különösen a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal, a továbbiakban: BPHH) együttműködési programjainak finanszírozását, valamint a hazai kormányzati és uniós pályázati lehetőségeket (pl. EKOP, INNOVACCESS).

12. A stratégia végrehajtásának eredményességét és hatékonyságát az egyes intézkedésekhez rendelt indikátorok (mérőpontok) azonosítása szolgálja, a végrehajtott intézkedésekről számot adó, 2015-ben elkészítendő közbenső értékeléssel és – szükség szerinti – felülvizsgálattal együtt. A stratégia végrehajtását – a KIM felügyelete mellett – az SZTNH monitorozza, támaszkodva a Szellemi Tulajdon Nemzeti Tanácsára. Az átláthatóság és az ellenőrizhetőség jegyében az SZTNH honlapja a stratégia végrehajtására vonatkozó naprakész és részletes tájékoztatással teszi lehetővé a nyilvánosság számára a Jedlik-terv végrehajtásának figyelemmel kísérését.